

שירת האזינו – בין חתונת יום הכיפורים לשבעת ימי המשתה של סוכות

לפרשת האזינו

הרב מרדכי אלון שליט"א

זוגרד נול ידו תלמידה

ורש"י מיד מסביר, כדי שלא נטעה:

זה מתן תורה - יום הכפורים שניתנו בו לוחות
האחרונות

מתן תורה הוא לא שבועות, אלא יום הכיפורים.
זהו יום החתונה הגדול של הקב"ה עם כנסת
ישראל, וצריך להבין את המהות של העניין הזה.

נו, ואם זהו אכן יום החתונה, פרשת האזינו היא
אחת משתי אפשרויות – או שהיא שבת שבע
ברכות, או שהיא שבת 'אופרוף' – שבת חתן של
הקב"ה...

ימי שמחה רבים יש לישראל, וימים מיוחדים יש
לקב"ה בעולמו, אבל יום חתונה יש אחד, ומיד
במוצאי יום הכיפורים ייצא כרוז במחנה ותתחיל
ההתרמה לנדבת המשכן, כי עכשיו צריך חדר
ייחוד, צריך לבנות בית, וזוהי כניסתנו לסוכה,
צלא דמהימנותא.

עד כאן הקדמה, ומתוך כך ניכנס אל עומקה של
שירת האזינו המופלאה, של קריאת החתן
הגדולה.

פותחין בטוב ומסיימין בטוב

כדרכנו, נבוא לעומקה של הפרשה דווקא מתוך
הפן ההלכתי שבה, כמו שפעמים רבות ראינו
כמה הלכה פשוטה, הקבועה במציאות, פותחת
פתח להבנת מהות ופנימיות העניין.

למרות שאנו נמצאים בתוככי ימי התשובה,
כמעט ערב יום הכיפורים, אני מבקש לעסוק
דווקא בפרשת השבוע, האזינו. לעניות דעתי,
בקריאה נכונה זוהי ההכנה הטובה ביותר ליום
כיפור הבעל"ט. אמרנו יותר מפעם – לימוד
הפרשות שעם ישראל קורא כסדרן אלפי שנים
בתקופה זו הוא בוודאי הכנה טובה לימים
המופלאים שאנו בתוכם. זה לא מקרי שלעולם
תיקרא פרשת 'אתם ניצבים היום' לפני ראש
השנה, ולא בכדי תיקרא פרשת האזינו תמיד
סביב יום הכיפורים – לפניו או לאחריו.

יום חתונתו

משונה ככל שישמע, יום הכיפורים הוא היום
השמח ביותר בשנה. 'לא היו ימים טובים
לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים'¹,
פותחת המשנה בסוף מסכת תענית. יש רק יום
אחד בשנה שנפתח בעניין השמחה. לא פסח זמן
חרותנו, ואפילו לא סוכות, 'זמן שמחתנו'
הרשמי. רק יום כיפור פותח בפסוק אחד
שמרטיט את כל הלבבות – 'אור זרוע לצדיק
ולישרי לב שמחה'.

וכך ממשיכה המשנה:

וכן הוא אומר, (שיר השירים ג) 'צאינה וראינה
בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו
ביום חתנתו וביום שמחת לבו'. "ביום חתנתו" -
זו מתן תורה.

¹ תענית כו:

השירה הזאת – כל התורה כולה...

לפני שנקרא את תשובתו של הרמב"ם כדאי לזכור עד כמה משמעותית הפרשה הזאת. שחשיבותה היא כמעט כמו כל התורה כולה. בפרשה הקודמת נותן משה לעם ישראל את המצווה האחרונה, מצווה תרי"ג –

"וְעַתָּה, כְּתַבּוּ לָכֶם אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת, וְלַמָּדָה אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, שִׁמְרָהּ בְּפִיהֶם: לְמַעַן תִּהְיֶה-לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, לְעֵד--בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל".³

לדעת כל הפוסקים, מפסוק זה נלמדת מצוות כתיבת ספר תורה לכל יהודי. לפי הפשט הפשוט, המצווה היא לכתוב את השירה הזאת בלבד. מסביר הרמב"ם⁴ שאכן המצווה הייתה לכתוב את השירה הזאת, אלא שאסור לכתוב את התורה פרקים פרקים, אז ממילא צריך לכתוב את כל הספר. יוצא לנו אם כן, שכל התורה נכתבת בגלל השירה הזו, אבל השירה הזו עצמה חורגת מן הכללים של התורה כולה!:

ושאלה נוספת – כיצד ניתן לקרוא לפרשה הזאת שירה? הרי זו תוכחה צרופה! האם יש לנו תוכחה גדולה ממנה? למשל הפסוקים – "אֶמְרָתִי, אֶפְאַיֶהֶם אֲשַׁבֵּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ, זָכָרִים", "וַיֹּאמֶר, אֶסְתִּירָהּ פָּנַי מֵהֶם אֲרָאָה, מִה אֶחְרִיתֶם", "כִּי-גֹי אֲבַד עֲצוֹת, הִמָּה וְאֵין בָּהֶם, תִּבְוֹנָה". על מה ומדוע השירה הגדולה?

הרמב"ם מסיים את ההלכה ומסביר את פשר ה'חריגה':

"ולמה פוסקין בה בעניינות אלו? מפני שהיא תוכחה, כדי שיחזרו העם בתשובה"

במשך כל השנה יש מצווה לעשות תשובה, אבל סביב יום כיפור נקראת 'שירה' זו כדי שישמעו ישראל ויעשו תשובה באופן מיוחד. הסיבה הזו

הרמב"ם בהלכות תפילה² מדבר על מנהג קריאת התורה בקהילות ישראל:

"המנהג הפשוט בכל ישראל, שמשלימין את התורה בשנה אחת: מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות, וקורין בסדר "בראשית", בשנייה "אלה תולדות נוח", בשלישית "ויאמר ה' אל אברם", וקוראין והולכין על הסדר הזה, עד שגומרין התורה בחג הסוכות. ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים, ואינו מנהג פשוט".

ביטוי מעניין – זהו ה'מנהג הפשוט'. בהלכה ה' פוסק הרמב"ם כיצד יש לחלק את העליות בין הקרואים:

"כל העולה לקרות בתורה פותח בדבר טוב, וחותם בדבר טוב".

בכל קהילות ישראל מקפידים על ההלכה הזו. כל עליה פותחת ומסיימת בטוב. אך יש פרשה אחת שיחורגת מהכללים, והרמב"ם ממשיך ובאופן חריג גם קובע בדיוק את תחילתה וסיומה של כל עליה:

אבל בפרשת "האזינו" הראשון, קורא עד "זכור ימות עולם, והשני, מתחיל מ"זכור ימות עולם" עד "ירכיבהו", והשלישי, מ"ירכיבהו" עד "וירא ה' וינאץ, והרביעי, מן "וירא ה', וינאץ" עד "לו חכמו, והחמישי, מן "לו חכמו" עד "כי אשא אל שמיים, ידי, והשישי מן "כי אשא" עד סוף השירה. וסימנך (לזכירת סדר העליות) - הזי"ו ל"ך.

הזכרנו לפני כמה שבועות את עבודתן הקשה של הגבאים בקללות פרשת 'כי תבוא'. כאן הרמב"ם מקל איתם מאד... אין צורך ב'מתנדבים' - כולם לא פותחים בטוב וגם לא מסיימים בהכרח בטוב.

³ דברים, ל"א, י"ט
⁴ רמב"ם, הלי ספר תורה, ז', א'.

² רמב"ם, הלי תפילה, פרק י"ג, א'.

כשהשמים קרובים

מספיקה, כנראה, כדי לענות על כל השאלות.
כיצד?

כיצד מסתיימת פרשת החתונה? –

”וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לְאֹמֶר”⁶

מה קרה לנו שם, 'בעצם היום הזה?' הביטוי 'בעצם היום הזה' מופיע כמה פעמים בתורה – בביתו זה יצאנו ממצרים. 'בעצם היום הזה' באו נח ובניו ואשת אל התיבה ועולם שלם אל קיצו. ומה הדבר הגדול שקרה בעצם היום הזה שנפטר משה? דיברנו פעם על הגמרא⁷ "תנא: כיון שנפל פור בחדש אדר שמח שמחה גדולה, אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" והסברנו כי הפירוש העמוק הוא שבאותו היום שמת, נולד משה רבנו **בכל יהודי ויהודי**. המן לא הבין שעכשיו יש לו עסק עם שלם שהם בבחינת משה. עם, שכמו משה בתחילת הפרשה יכול לומר לשמים 'האזינו' ולא רץ 'ותשמע' כי לגביו, כמו שמסביר הספרי –

לפי שהיה משה קרוב לשמים ורחוק מארץ לפיכך אמר: **האזינו** (שהוא לשון קרוב) השמים ותשמע הארץ⁸

משה רבנו עולה אל הר העברים וכל מה שהוא עושה זה כלום. "עלה אל-הר העברים הזה הר-נבו... וַרְאָה אֶת-אֲרָץ כְּנָעַן" - הוא לא עושה שום דבר. רק רואה. אל תיגע, אל תבוא, רואה. שביעי של האזינו הוא שבת. עלה, ותראה מרחוק, ואל תעשה שום דבר נוסף.

פרשת החתונה, שעל בסיסה נכתבת התורה כולה ונקראת שירה, המליאה בתוכחות וחורגת מן הכלל של 'פותחין בטוב ומסיימין בטוב', היא כנראה יסוד עצום וענק בתשובה ובעבודת ה' ואנו נדרשים להבין את עומקה ומהותה.

'שימו (את) לבבכם'

אחרי שש העליות 'הזי"ו ל"ד' מגיעה העליה השביעית והיא הסיכום:

”וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם, הוּא, וְהוֹשַׁע בֶּן-נּוּן”⁵

משה ויהושע יחד. לא נראה לי ששמים לב לזה מספיק - כולם זוכרים את הדיון בשאלה מי כתב את פסוקיה האחרונים של התורה. כאן אין שום דיון – את שירת האזינו אומרים משה ויהושע (שמשום מה חוזר ונקרא כאן הושע) **ביחד**. כלומר, כשאומר משה 'ותשמע הארץ אמרי פי זה לא רק פיו, אלא גם פיו של יהושע. מדוע זוהי הקריאה היחידה שנאמרת לא על ידי משה לבדו?

”וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, שִׁימו לְבַבְכֶם, לְכָל-הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר אֲנִי מְעִיד בְּכֶם הַיּוֹם”

ביטוי מדהים. 'שימו לבבכם' זה כל כך רחוק מ-Pay attention. 'שימו לבבכם' בא לאחר שש עליות ומבקש שהדברים שנאמרו בהם לא יהיו 'דבר רק מכס'. שימו את לבבכם בזה וממילא באמת תתקדמו. עוד לפני שניכנס לשש הקריאות הראשונות ברור דבר אחד – השביעי של האזינו הוא הסיכום, השבת שלה. פה משה ויהושע לא אומרים לנו עוד נקודה, הם אומרים את העצם הענין, את ה'פיקס פוינט'. כמו בכל שבנוי משישה צדדים (ארבע רוחות השמיים, מעלה ומטה) - והשבע זהו עצם העניין. המהות. שש הקריאות הן ששת ימי המעשה. כולם קוראות לנו לשוב בתשובה. השביעי של האזינו זה שבת, היא 'קביעה וקיימא', קבועה ועומדת, וכך גם התשובה העולה ממנה.

⁶ שם, שם, מ"ח

⁷ מגילה, י"ג:

⁸ ספרי, האזינו

⁵ דברים, ל"ב, מ"ד

שירת המוספיין

שירים של יום - מלמעלה למטה ומלמטה למעלה

בעומק הדברים, ה"שיר של יום" ששרו הלויים בבית המקדש ואנו אומרים בכל יום מתאר את התייחסותו של הקב"ה לעולם כולו המתאימה ליום זה. **שירת האזינו מדי שבת מתארת את התייחסותו של הקב"ה לעם ישראל בתפקידו בעולם.**

במסכת ראש השנה¹⁰ מסבירים לנו חז"ל את מהות שירו של כל יום. הרבי מליובאוויטש זיע"א מסדר ומקביל באופן מופתי את השיר של כל יום לחלק בשירת האזינו המתאים לאותו יום ומתוך השוואה זו נוכל לראות עד כמה הדברים עמוקים ונפלאים.

ביום הראשון - "לה" הארץ ומלואה" - על שם שקנה והקנה ושליט בעולם

מסביר רש"י: קנה והקנה – הקנה תבל ליושבי בה.

נראה את המקבילה, ב'ראשון' של האזינו – "האזינו השמים.. ותשמע הארץ... הוא אביך קנך, הוא עשך ויכוננך". כלומר, הקב"ה קנה על מנת שיוכל להקנות את הקניין למי שירצה. ביום הראשון זו ספירת החסד. ביום הזה נברא האור הגדול. לא בכלים, לא במאורות, אור גדול שממלא את כל העולם.

ובשני מה היו אומרים? "גדול ה' ומהולל מאד" - על שם שחילק מעשיו ומלך עליהם

ובמקבילה, ב'שני' של האזינו – "בהפרידו בני אדם... יצב גבולות...". ביום השני הקב"ה הבדיל בין מים עליונים למים התחתונים. לכן לא נאמר בו 'כי טוב'. היום השני זוהי מידת הגבורה, ההפרדה. אגב, מי ה'בעל הבית' על המזמור של

הרמב"ם חוזר על סדרה של פרשת האזינו בהלכה אחרת לגמרי שממנה בעזרת ה' נוכל להתחיל להבין את השירה כולה. בספר העבודה מתאר הרמב"ם את סדר ההקרבה של עבודת היום, בכל יום, בבית המקדש. בפרק ו' הוא מתאר את שירת הלויים, המוכרת לנו כשיר של יום'. אגב, מרוב הקרבנות נשאר לנו היום רק זכר, 'ונשלמה פרים שפתינו' – מנחה זכר לתמיד של בין הערבים, מוסף זכר למוספים. מ'שיר של יום' נשאר הכל, זהו המקור בעצמו. לפעמים אנחנו אומרים את זה כשהתפילין כבר ביד ועם 'רגל אחת בחוץ' - אנחנו קצת מפספסים את השירה המופלאה הזאת, אבל זו הזדמנות לראות את המקור לדבר:

"השיר שהיו הלויים אומרים ביום הראשון, "לה', הארץ ומלואה", בשני היו אומרים "גדול ה' ומהולל מאוד", בשלישי, "אלוהים, ניצב בעדת אל", ברביעי "אל נקמות ה'", "בחמישי "הרנינו, לאלוהים עוזנו", בשישי "ה' מלך, גאות לבש", בשבת, "מזמור שיר, ליום השבת"⁹.

עד כאן מוכר. אך שימו לב כיצד ממשיך הרמב"ם –

"במוספי שבת, אומרים שירת "האזינו", וחולקין אותה לשישה פרקים ה'ז'י' ל'ך', כדרך שקוראין אותה שישה בבית הכנסת; ואומרים פרק בכל שבת. גמרו השירה בשישה שבתות, חוזרין לראש".

אין עוד פרשה שנקראת באופן קבוע בבית המקדש. לפי הסדר הזה, בשעת מוסף של שבת, כל שבת ושבת קוראים עליה מהאזינו, בסדר 'הזיין ל'ך' שתיאר הרמב"ם. תחשבו למשל איזה 'דיכאון' לשמוע את שירת הלויים בשבת הרביעית בסדרה... מה להאזינו ולמוספי שבת, **בכל שבת?**

¹⁰ ל"א.

⁹ רמב"ם ה' תמידין ומוספיין, ו', י"ג.

דווקא מהסליחה באה החתונה, מגיעה השמחה הכי גדולה.

חשבתם פעם על זה שבכל יום הכיפורים, במשך חמש תפילות, לא מזכירים **אפילו פעם אחת** את היותו של יום הכיפורים יום מתן תורה? אף מילה. שום סימן או רמז. כלום על הר סיני. זה מדהים. אבל זה לא נכון - מעמד הר סיני זה כל מה שאנו עושים ב'כל נדרי', בפתחת היום. בלי אף מילה, ברגע הכי מרגש של היום הקדוש. פותחים את ההיכל ומוציאים את הספרים... סתם. לא קוראים בהם, לא רוקדים איתם, אפילו לא מקיפים אותם. פשוט סתם, מנשקים אותם כל הדרך לביטול הנדרים והאסרים. ואיכשהו זה הרגע שבו כולם בוכים, זהו הרגע שבו כולם, בבחינת משה שלהם, מרגישים הרבה יותר קרובים לשמים.

זו הדקה שבה מברכים שהיינו לא על בגד ולא על ציצית, אלא על כך שכל הנדרי והאסרי שלי, אבל **כולם ממש**, יכולים להיות לא שרירין ולא קיימין, בטלין ומבוטלין.

תשמח במעשיך

יום הכיפורים הוא הרגע שבו הקב"ה החליט שהכל הפיך. **אפילו מה שהוא עצמו אמר ונשבע** - אפילו זה הפיך. הרי כבר אמרת 'הרף ממני ואשמידם!' רצית לגמור את כל הסיפור. אז מה? הכל הפיך! 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה' - מלך שהשלוש שלו - 'בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו'. מי זו אמו? - מסביר רש"י: "כנסת ישראל". כלומר, מי שעושה אותו מלך זו כנסת ישראל. ומתי? עם הקולות והברקים? עם הקול החזק של השופר? לא. מתי הוא הכי מלך? ביום חתונתו, ביום הכיפורים.

חשבתם פעם על הניגון המופלא הזה - 'חמול על מעשיך ותשמח במעשיך...?!' מה, אין גבול לחוצפה של הישראלים?! אני יכול להבין 'חמול

יום שני? מי מופיע בראשו? בני קרח. אלו אותם בני קרח שביקש להפריד הכל, וכבר נתבצר להם מקום בגיהנום - והפכו להיות משוררי תהילים והם אלו ששרים על גדולת ההבדלה של הקב"ה.

חלק ה' - עמו

בעצם, למה להפריד בכלל? דור הפלגה רצו שנהיה 'קוסמופוליטיים'. מה רע? למה לא להישאר בחסד של היום הראשון של הבריאה, 'אור גדול ולא יסף'? את הסיבה נמצא ב'שני' של האזינו - 'כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו'. אתם יודעים מה זה חבל? לחבל יש שני קצוות - מלמעלה ומלמטה. בחבל מוכרח שיהיה מי שאוחז בו מלמעלה ומי שאוחז בו מלמטה. כמו ירושלים של מעלה מול ירושלים של מטה. 'גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלוקינו הר קדשו' - ירושלים שהיא **מכון** לשבתך, מכוונת כנגד ירושלים של מעלה, חָבֵל. כדי שיוכל הקב"ה למלוך על קניינו של היום הראשון הוא חייב להבדיל את מעשיו. רק ההבדלה מעניקה לעולם את המלוכה ואת היכולת של עם ישראל להכין למלך דירה כאן, בתחתונים.

בראש השנה נברא האדם, כל האדם, כל העולם, 'מי לא נפקד כהיום הזה'¹¹. ביום כיפור, לעומת זאת, זו החתונה של הקב"ה עם **ישראל**. כבר בחג השבועות פנו מלאכי השרת ומחו על כך שהתורה בכלל ניתנת לאדם. 'מה לילוד אישה בינינו'¹²... למה בכלל בני אדם ראויים לתורה הזאת? משה אוחז בכסא הכבוד ומתווכח איתם - ומנצח, אבל הלוחות נשברים תחת ההר, וצריך לחזור לעוד ימים של כעס וימים של רצון, והיום שבו מתגלה כי יש חתונה מוחלטת בעולם ויש אחדות אמיתית הוא דווקא היום של הסליחה.

¹¹ פיוט ונתנה תוקף לר"ה וליוה"כ
¹² שבת פ"ח:

האמיתית שקורא לה מרן הרב קוק זצ"ל ביאורות התשובה - 'שירת התשובה', שנוגעת בנבכי הנפש היותר עמוקים ומראה איך הירידה למטה היא ותשמח במעשיך.

ויאמרו לך חוסיך, בצדקך עמוסיך - תוקדש אדון על כל מעשיך כי מקדישיך כקדושתך קידשת. הרי איך אתה מתקדש בעולם? כי מקדישיך **קדושתך קידשת**. זו הדרך היחידה של הקב"ה להתקדש בעולם - על ידינו. ומאז שקידשת אותנו בקדושתך אנחנו חלק אלוה-ה ממעל ממש - ממש. כמו השלב שבו כבר שמעתי את כל ההצעות, על הבחורות מהבתים הכי טובים אבל אני מחפש רק את זאת שתרים אותי מאיפה שאני ואני אותה, שרק היא יודעת להגיע לנבכי נשמתך, רק היא יודעת לומר את המילים הנכונות כדי שאשמח כשאני עצוב, כדי שארגע כשאני כועס.

מה ה' אמר למשה כחשטאו ישראל בעגל? 'הרף ממני ואשמידם'. 'הרף' פירושו 'תניח לי'. כביכול תפש להקדוש ב"ה כאדם שתופש בחבירו¹³, כמו אבא שכועס על הילד שלו ואומר 'תתפסו אותי... כי זה מה שהוא רוצה יותר מהכל, הוא רוצה שהילד שלו יתפוס אותו כל כך חזק, ויחבק אותו, עד שתגיע הסליחה.

זו החתונה הגדולה של יום כיפור. אבל יש רק משהו אחד שהוא יותר גדול מהחתונה - השבת שאחריה. האורחים כולם כבר הלכו ופעם ראשונה הכלה והחתן יושבים יחד, רק שנינו ליד שולחן השבת. זוהי פרשת האזינו, זהו 'המנהג הפשוט בישראל'.

בין ים ליבשה

ביום השלישי שרים 'אלו-הים ניצב בעדת א-ל, בקרב אלו-הים ישפוט' (תהילים פ"ב). מדוע?

על מעשיך' - בהחלט רחמנות. אבל 'תשמח במעשיך?!' אני גם מבקש שהוא ישמח בכל הלכוך הזה שלי? מילא תגיד 'חמול על מעשיך' ותלבש שק, תתבייש בכל החטאים של השנה, אבל לומר לקב"ה לשמוח בהם?! בפיוט המופלא 'לך אל-י תשוקתי' זה כתוב כל כך חזק. 'ונאצתי, וניאפתי, וסררתי וסרחתי וכו', ופתאום תפנית בעלילה - 'וכל גילי ושמחתי... ותרצה את תשובתי... ותשמע את תפלתיי!'

לשמוח זה רק בסליחה. כי לסלוח זה לברוא מחדש. זה יש מאין. לסלוח זה לא מה שאנו זוכרים מכיתה א' - 'דף חדש'. לסלוח זה להיולד ממש. זדונות יכולים להיהפך לזכויות.

בחור! זו הבחירה שלך...

עד יום הכיפורים אין לקב"ה כלה. הצעות לא מפסיקות לזרום, בחורות טובות יותר ובחורות טובות פחות. אבל אף אחת "זה לא זה". ביום הכיפורים בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים ואומרות 'בחור! שא נא עיניך וראה את מי אתה בורר לך'... כנסת ישראל רוקדת שם ופונה לבחור, לבחיר לבה, ואומרת לו שיראה כמה הצעות יש, מתוך מי הוא בוחר בה. 'אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה'. אברהם, יצחק, יעקב. 'וכולן יוצאות בבגדי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לה', כי בעומק - אין מי שיש לה, אין מי שיש לו משלו.

במעמד הר סיני שבפתיחת יום הכיפורים, בית דין של מטה מכריח את בית דין של מעלה ומתיר להתפלל עם כל העבריינים. שאלנו איך יכול להיות שתוכחה נקראת שירה? והתשובה היא - כי כשאתה יודע שהתוכחה והמקום הכי נמוך הוא חלק מהמהלך האלוקי הגדול, אז הכל נהיה שירה. שירה היא היכולת להגיע, כמו בספרות אמיתית עד לדכדוכי הנפש הכי עמוקים ולעלות מהם. יש ספרות פלסטית, לא אמיתית, שנוגעת רק גבוה גבוה למעלה. יש גם ספרות מזעזעת, שאכן נוגעת בכל דכדוכי הנפש - אבל משאירה אותי שם, כדי שארד עוד יותר. ויש את הספרות

¹³ מדרש תנחומא וירא י"ט

על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו

זהו עומק הדין. אחרי החסד האינסופי והגבורה של ההבדלה, בא הדבר השלישי והוא מאד קשה. אתם יודעים מה ההבדל בין היבשה למים ובין ברואי המים ליבשה? במבול, הדגים המשיכו לשחות בים הגדול... זה לא שהם אדישים, הם פשוט במקווה. ראיתם פעם דג מדבר לשון הרע? במקווה הגדול הזה מתרחשת תופעה מאד מעניינת. [רגע לפסיכולוגיה של דגים...] - ככל שאתה דג רציני יותר אתה שוחה עמוק יותר. מה שמתפעלים אנשים כמונו מהדגים שאפשר לראות כשצוללים עם ה'שנורקל' זה שום דבר לעומת מה שמתרחש בקרקעית הים - בקרקעית יש יצורים ודגים מדהימים. ככל שמעמיקים במים מוצאים דגים יותר גדולים ויותר מרהיבים. ביבשה זה בדיוק הפוך - ככל שאתה גבוה יותר ומפותח יותר, אתה מנסה להתנתק יותר מהיבשה, ממקור חיותך (דומם-צומח-חי).

זה הרעיון העמוק של משל השועל והדגים המפורסם. יומה במקום חיותנו אנו יראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה¹⁴. הוא לא טיפש, השועל. הם אמרו לו 'אתה באמת חכם, אבל חכם של יבשה'. אתה לא מבין מה זה להיות במקווה, איך מרגישים רצון כל הזמן להתחבר עוד ועוד לחיות.

ביבשה הקב"ה בעצמו מסתיר את הצורך שלך בו. 'גילה ארץ בחכמתו', היבשה יבשה מכל לחלוחית של מים, ועם הזמן הברוא מרגיש שהוא איננו זקוק כביכול למקור המחיה הזה. הדג, ככל שהוא מפותח יותר - מחפש את מקור המחיה עמוק יותר. היצור היבשתי ככל שהוא מפותח יותר הוא מתנתק, הוא לא צריך את זה. היבשה היא כיסוי המים. איך קוראים לכיסוי בעברית? 'כופר'. 'מבית ומחוץ בכופר'¹⁵. כפירה. אבל היבשה היא הכוח לחיות, היא מקור חיותנו.

כך רוצה הקב"ה. שלא תעבוד אותו כי אתה חייב, אלא רק כאשר תגיע לזה ותבין את זה.

ומה יש ב'שלישי' של פ'ר' האזינו? זה מדהים! - 'צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך'. צור - הקב"ה - ילדך תשי, ילד אותך שוכח. הוא ברא אותך כזה. והוא רוצה שתגלה אותו בכיסוי, בכפירה. הכינוי 'צור' לקב"ה מקבל פה כאן משמעות כפולה - צור זה גם סלע, שיא היבשה, שיא הכפירה.

היום השלישי שייך למידת אל-הים. עומק הדין. אל-הים בגימטריא - 'הטבע'. אך יותר מזה - שמתם לב פעם שעצם הביטוי אל-הים הוא בלשון רבים? בעצם הכינוי הזה לה' מצויה היכולת הפוטנציאלית לכפור באחדות ה'. לכמה עומק צריך כדי להגיע לייחוד אמיתי!

אז כשהוא ברא את ישראל הוא שם אותם ביבשה, בעולם הנעלם, ונתן להם לשכוח את 'אל מחוללך'. מהסלע הזה הוא ברא אותך, ואתה צריך להוכיח שגם מהסלע הכי קשה ניתן להוציא מים חיים.

מודה אני - בלי נטילה!

העליה הרביעית של האזינו היא הקשה ביותר. ממש אי אפשר לקרוא את הפסוקים, מרוב שהם תוכחה קשה - 'וירא ה' וינאץ'. ומה שרים הלויים ביום הזה? 'א-ל נקמות ה', א-ל נקמות הופיע, הינשא שופט הארץ' -

על שם **שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן**

אז זהו השיר של היום, כלפי העולם כולו. ואיך הכלה שרה ביום הרביעי? בשבת הרביעית בסדרה עומדים הלויים ושרים את הפסוקים הקשים האלה על קרבן מוסף של שבת. איך אפשר להסביר שכל הכעס והנאצה הללו הם שירה!?

¹⁴ ברכות ס"א:

¹⁵ בראשית ו', י"ד

מדרכי התשובה היא לבישת שק – והיהודי הזה אומר באמת ובתמים שזה מקדם אותו בתהליך התשובה שלו ואנחנו מוודאים וזו אכן ה'עבודה' שלו, אז אין בעיה. הוא יכול ללבוש שק לצורך התשובה. עכשיו מגיע יום כיפור והוא מבקש להמשיך עם שקו אפילו עוד יותר ביום הקדוש הזה. מצד שני, אמא שלו אומרת לו שלא יפה ככה להתלבש, אבל הוא ממש רוצה... מה הדין?

ה'מגן אברהם' פוסק¹⁶ שמסירים שקו ולובש בגדי שבת. תמיד אמא צודקת... בשו"ע הרב¹⁷ הביטוי הוא אפילו קיצוני יותר: צריך לפושוט ביום הכיפורים! וצריך להבין - הרי תשובה ביום הכיפורים היא מצוות עשה **דאורייתא** וברור לי שזה מקדם אותו, ללבוש בגדים לבנים גם בשבת רגילה זה **שבות** דרבנן 'שלא יהא לבושך בשבת כלבושך בחול'¹⁸, אז למה לא לתת לו ללבוש שק?

ההסבר עמוק ועצום - כל השנה אדם שב בתשובה מכל מיני סיבות 'רגילות' - מיראה, מצער, מרצונות כאלה ואחרים. ביום כיפור התשובה היא **מחוייבת לבוא משמחה**. זה דין בתשובה של היום הזה. כי אתה כלה, כלתו של הקב"ה, ואם חסרה לך השמחה ביום הזה - זו לא תשובה של יום כיפור. את הוידוי של יום כיפור אנחנו פותחים ב'שהחיינו', זו השמחה הכי גדולה בחיים, שמחת הסליחה.

בדבר שהכי משמח את הקב"ה, שם לא צריך טוב בהתחלה ובסוף. ורק בחופה הזו פתאום קולטים את החיבור המיוחד הזה בין החתן לכלה. מה קורה בחופה? אתה מסתכל בעיניים. מרוב התרגשות אתה לא יכול לדבר, לא יכול לרקוד. אנחנו רק מוציאים את הספרים ויודעים בידעה ברורה שהכל הפיך. ב'כל נדרי' אנחנו בהר סיני ממש. אתה לא יכול לבטא שום תנועה, להוציא הגה מפיך, בטח לא לרקוד... רק אחרי שיוצאים מחדר הייחוד, מהסוכה עם תום שבעת ימי החג-

כולנו מכירים את ההלכה הראשונה שמקיימים בבוקר. יהודי מתעורר בבוקר ומיד אומר 'מודה אני', עוד כשהידיים מלכלכות והגוף עוד לא התנער מהטומאה של הלילה. כל הפוסקים מסבירים שכיוון שאנו במצב גופני כזה, אין שם ה' במודה אני, כי אסור להזכיר את שם ה' לפני שנטולים את הידיים. האדמו"ר הזקן אומר את אותו דבר, רק בעברית קצת אחרת, שהופכת את כל ההסתכלות - זה לא **בגלל** שהידיים מלכלכות אסור לומר את שם ה' או להזכיר אלוקות. ברגע הראשון שאדם מתעורר משנתו זהו הרגע האחרון ביום שיהודי יכול להודות ולהתוודות, בביטול הכי גדול, שאין עוד מלבדו. עוד דקה אני כבר ארגיש שאני בעל הבית, אחשוב שאני מלך העולם, אבל ברגע הקטן הזה - אני עוד יכול לחוש שאתה, ריבונו של עולם, נפחת בי את נשמתך. את עומק המחשבה הזו של יהודי, במקום של הביטול הזה - שום לכלוך או טומאה לא יפריעו, גם לא ידיים משמשניות לפני שניטלו במים. מה אתם חושבים שזה יהודי שפתח את עיניו הרגע? שמונים ק"ג אפופים שינה? התבלבלתם - זה 'חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו'.

רק בפרשת האזינו אנחנו לא מתחילים את הקריאות ב'טוב' ולא מסיימים אותן ב'טוב'. למה? כי האזינו זו העצמיות שלנו. זה למעלה מהטוב. זה עצם החידוש של עם ישראל בעולם. הכוח שלה בא ממש ויהושע - משה רבנו אומר לו 'אנכי מתי', ואתה נולדת. עכשיו גם אתה וכל אחד מהעם הזה יכול לומר לשמיים האזינו. כל פרשות השנה הן במציאות. **האזינו זו העצמיות**.

שק ביום כיפור

ישנה הלכה מרתקת ביום כיפור. אמנם יש מצווה בכל השנה לעשות תשובה אך ביום הכיפורים ישנה מצווה מיוחדת - אם יבוא יהודי ויאמר שלצורך עשיית תשובה הוא צריך ללבוש שק - זה אולי ישמע לנו קצת משונה, אבל אחת

¹⁶ מובא בערוך השולחן, דיני הדלקת נרות יוה"כ, סימן

תרי, סעי' ב'

¹⁷ הל' הדלקת הנרות ביום הכיפורים, י"ג

¹⁸ שבת, קי"ג.

להפוך לזכויות, עכשיו טוב מאד, עכשיו יש שמחה בשמים ובארץ.

יש פרשה אחת בתורה שכל התורה נקראת שירה על שמה. היא העצמות. היא הטוב מאד. אם 'וירא אלו-הים כי טוב' אלו הצדיקים הגמורים, ה'טוב מאד' אלו בעלי התשובה. זאת החלוקה. ועל שם השירה הזו תיקרא התורה כולה.

אז השבוע ביום הכיפורים תהיה החתונה והשבת שלאחריה תהיה השבת 'שבע ברכות', ומתוך זה ניכנס בעז"ה ל'הביאני המלך חדריו', אל הבית פנימה, ומשם נצא כבעלי תשובה חתומים בספרם של צדיקים לרקוד ולשמוח ולשמח כבעלי תשובה עם התורה ואת התורה.

שנזכה לגמר חתימה טובה יחד עם כלל ישראל.

המשתה - מודיעים ברמקול שהחתן והכלה יוצאים וכולם באים לרקוד איתם. שמחת תורה - חוזרים ומביאים את אותם הספרים ורוקדים איתם, לא עם מה שכתוב בהם אלא רוקדים איתם סגורים. רוקדים עם 'קדושים תהיו' בדיוק כמו עם 'מות יומת'. לא רוקדים עם 'הפי אנד', רוקדים עם העצמיות של התורה, שלנו. לא צריך נטילת ידיים בשיא הביטול, כי זה עצם 'ישראל וקוב"ה ואורייתא חד'.

טוב – צדיקים גמורים.

טוב מאד – בעלי תשובה

ביום חמישי שרים 'הרנינו גוים עוזנו' -

על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו

אז כלפי כל העולם – הרנינו לאלוקינו, שבחו. ועם ישראל, בהאזינו - מכאן ואילך העיד עליהם דברי תנחומין¹⁹. מתחילים להתנחם.

ביום השישי שרים 'ה' מלך גאות לבשי' - על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן. זהו יום 'הרת עולם', יום בריאת האדם שנותן טעם להורתו של העולם כולו. ובהאזינו עוסקים במלכות הסופית, שיכפר אדמתו עמו ותינשא מלכותו.

והשביעי, השבת, זה הסיפור כולו – סיכום הדברים.

פרשת האזינו היא עצם התורה, לכן היא לא צריכה לפתוח או לסיים את מקטעיה בטוב - כי היא 'טוב מאד'. כמו שהבריאה לא נבראה בשביל 'וירא אלו-הים כי טוב' אלא בשביל 'וירא אלו-הים את כל אשר עשה והנה טוב מאד', כי הטוב מאד הופיע בסוף היום השישי, אחרי החטא, והגירוש, וכשנכנס המוות לעולם, ועכשיו אין קץ למה שהאדם יכול להביא לעולם, לזדונות שניתן

¹⁹ רש"י דברים ל"ב, כ"ט